

هندسه و تناسبات در حمام تاریخی رهنان

الهام رحیمی*¹

1- فارغ التحصیل کارشناسی ارشد رشته معماری- مرمت، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه آزاد تهران مرکز، rahimi_architect@yahoo.com

چکیده

تناسب مجموعه‌ای از نسبت‌هاست. نسبت، مقایسه دو کیفیت یا کمیت نظیر اندازه یا مقدار است و از این رو، نسبت‌ها نشان دهنده واحدی از یک اختلاف یا تفاوت تلقی می‌شوند. مبحث تناسبات به طور عام در هنر و خاصه در ادبیات هنر و معماری معاصر بحث می‌کند. (احمدی نژاد محمد، ص 36)

معماران قدیمی برای اضافه نمودن حس توازن و شکوه به یک بنا، از ترکیب تناسبات طلایی استفاده می‌کردند. موضوعی که در حمام تاریخی رهنان کمتر و شاید بهتر است بگوییم اصلاً به آن پرداخته نشده، موضوع هندسه و تناسبات معماری، ریاضیات و نحوه ترسیم و اجرای آن‌هاست. در این مقاله به زعم نگارنده تلاش شده تا تناسبات طلایی و هندسه بنا رمزگشایی و ترسیم شود.

واژه‌های کلیدی: هندسه، تناسبات طلایی، تعادل و تقارن، ریتم و تکرار

مقدمه

شهر اصفهان با داشتن بناهای تاریخی با گونه‌های متفاوت و کاربری متنوع از اهمیت خاصی برخوردار است. در این میان با داشتن یکصد حمام در دوره صفوی بیانگر اهمیت و توجه خاص به امر بهداشت و مسائل مربوط به آن در چنین مقطع تاریخی می‌باشد. به نقل از جناب دکتر فلامکی در کتاب تکنولوژی مرمت «در بناهای تاریخی طراح، به فضایی که می‌خواسته بیافریند به مثابه‌ی موجودیت فراگیر و هدایت کننده زاویه‌های بصری بهره‌وری کنندگان از آن می‌اندیشیده و برای رسیدن به این هدف بر مقوله‌ی ادراک فضا از طریق استقراء تکیه داشته است.

تکیه بر ادراک فضا از سوی بهره‌وری کننده الزاماً بر اثرگذاری معنایی و مفهومی ابزارهایی تحقق پیدا می‌کند که در جای جای بنا گذارده یا تعبیه می‌شدند و در این راه تصویرهای کاشی‌کاری، نقش برجسته‌های سنگی، نقش یا تصویرهای شیشه‌ی الوان، آهن و چوب و اندوهای کارشده. آنگاه که آشنایی منظم با فضا در طول مسیرهای درونی و بیرونی روی می‌دهد کارآیی پیدا می‌کنند.

سپردن کار رسیدن به نتایجی خاص در طول راهی که برای شناخت بنا طی می‌شود به دست بهره‌وری کننده از فضای معماری و ناگفته گذاردن راز و رمزهای آرایش و پردازش فضایی که دیده می‌شود و زندگی می‌شود و تجربه می‌شود به قصد تضمین تحقق یافتن استقراء است. امری که در نهایت، به زاده شدن پیوندهایی معنوی میان سازنده بنا و موجودیت شکلی خاص آن در فضای ذهنی بیننده می‌انجامد.»

و با توجه به همین مسائل حمام رهنان به عنوان موضوعی برای بررسی و تجزیه و تحلیل این مقاله در نظر گرفته شد تا شاید بتوان اندکی از این زیبایی‌های نهفته در بنا را مورد پژوهش و تحلیل قرار داد.